

ДОСВІД ПІЛОТУВАННЯ ПРОФІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ВИМІРІ РЕЗУЛЬТАТІВ, ВИКЛИКІВ І ДІЄВИХ ПРАКТИК

Галина БАЛАБАН
учитель української мови та літератури,
основ медіаграмотності,
Тернопільський академічний ліцей
«Українська гімназія» імені І.Франка
rozalilia43@gmail.com

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК СТРАТЕГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

У сучасну епоху, яку дослідники часто називають «епоєю постправди» або «інформаційним антропоценом», здатність орієнтуватися в медіапросторі перестає бути просто додатковою навичкою. Для учнів профільної школи (10 - 12 класи) медіаграмотність стає інтелектуальним імунітетом, що визначає не лише успішність навчання, а й життєздатність майбутнього громадянина у глобалізованому світі. Стратегічна компетентність медіаграмотності полягає в активному та свідомому використанні медіа як інструмента для досягнення власних цілей. Це не просто споживання медіаінформації, а стратегічне керування медіапотоком для персонального та професійного зростання.

Упровадження медіаграмотності в освітній процес сучасної української школи не є випадковим чи факультативним кроком. Це чітка вимога, закріплена у Законі України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту», а також Державному стандарті профільної середньої освіти, затвердженому Кабінетом Міністрів України. Згідно з документом, інформаційно-комунікаційна компетентність та критичне мислення є одними з ключових «наскрізних вмінь». Стандарт передбачає, що випускник профільної школи має не лише технічно володіти цифровими інструментами, а й аналізувати, порівнювати та критично оцінювати інформацію з різних джерел, визначати маніпулятивні технології та пропаганду, розуміти етичні та правові норми взаємодії в цифровому середовищі, створювати власний медіаконтент, усвідомлюючи відповідальність за його поширення [1].

Особливість профільної школи полягає у диференціації навчання. Медіаграмотність у цьому контексті набуває специфічних рис залежно від обраного учнем напрямку. У гуманітарному профілі акцент зміщується на аналіз дискурсу, вивчення семіотики медіатекстів та історію пропаганди. Учні вчаться декодувати наративи тексту та розпізнавати приховані сенси в політичних та культурних повідомленнях (наприклад, «мова ворожнечі», емоційне забарвлення), виконують фактчекінг першоджерел та їх верифікацію в умовах інформаційної війни. У математичному та природничому профілі медіаграмотність тісно переплітається із грамотністю щодо даних. Важливим

стає вміння розпізнавати маніпуляції зі статистикою, графіками та результатами наукових досліджень. У технологічному профілі увага зосереджується на алгоритмах соціальних мереж, роботі штучного інтелекту (AI) та кібербезпеці [4].

В умовах повномасштабної інформаційної агресії медіаграмотність набуває безпекового виміру. Профільна школа має стати платформою для опанування інструментів фактчекінгу. Учні мають оволодіти алгоритмами верифікації контенту: перевірка джерел, пошук першоджерела зображення, аналіз метаданих та ідентифікація «ботів».

Ключові аспекти стратегічної медіаграмотності у профільній школі знаходять свій вияв у критичному мисленні (здатність розпізнавати фейки, маніпуляції, упередженість та штучні конструкції медіа, ставити під сумнів інформацію та її джерела), виборі стратегій (визначення найкращих способів пошуку, відбору та організації інформації для конкретних завдань (навчання, робота, особисті потреби), створенні медіа (вміння не лише споживати, а й ефективно створювати та поширювати власні медіаповідомлення, розуміючи їхній вплив), розумінні медіаконструктив: усвідомлення того, що будь-який медіапродукт є результатом вибору та конструювання, а не об'єктивної реальності, а також у цілеспрямованому використанні різних медіа для розв'язання проблем, саморозвитку та взаємодії у суспільстві [2, 3].

Таким чином, це вміння бути не пасивним споживачем, а активним, компетентним навігатором і творцем у медіапросторі.

Однак медіа грамотність – це не лише про захист. Це також про культуру самовираження. Формуючи «цифровий слід», старшокласники повинні розуміти принципи академічної доброчесності та авторського права, що є критично важливим для їхньої подальшої університетської освіти.

Отже, інтеграція медіаграмотності у профільну школу – це інвестиція у стабільність демократичного суспільства. Виконуючи вимоги Державного стандарту, учителі не просто передають знання, а формують світоглядну позицію. Випускник профільної школи – це не об'єкт інформаційного впливу, а свідомий суб'єкт, здатний до автономного мислення в умовах надлишкового та часто токсичного інформаційного шуму.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт профільної середньої освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.12.2025).

2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / За ред. Л. А. Найдьонові, Н. І. Череповської. К. : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. 16 с.

3. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.

4. Медіаграмотність та критичне мислення в закладах загальної середньої освіти: посібник для вчителя / за ред. В. Ф. Іванова. К. : ЦВП, АУП, 2017. 197 с.